

ИНТЕР- И ИНТРААКТИВЕН ДИЗАЙН НА БИНАРНИ АКАДЕМИЧНИ КУРСОВЕ (ЛИЧЕН ОПИТ)

Яна Рашева-Мерджанова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. На базата на разбиране на интерактивността като присъща не само на методите на обучение, а на всички негови компоненти, и като особена за бинарни курсове се разработва цялостен интерактивен дизайн за бинарни академични курсове. Синхронизират се проблемни полета, структура на академично време, структура на активности, обучаващи среди и ресурси. Систематизират се основните характеристики на курсовете като интер- и интраактивност на външна и вътрешна обучаваща среда. Представя се технология на една конкретна бинарна реализация.

Keywords: binary academic courses, interactive design, intra-active design, doors open calendar, multiplied results

Аргументация на проблема, подхода, решението и реализацията **Проблемът**

Осигуряването на интерактивността в процеса на съвременното обучение е вече достатъчно разработван проблем, но постепенно през последните десетилетия, като всяко задълбочаващо и специализиращо се познание, ограничи своя обхват и се концентрира, донякъде обяснимо, *предимно върху най-динамичния и с праксиологичен характер компонент от педагогическото взаимодействие – методите на обучение*. И още по-стеснен фокус – *върху тяхното технологизиране, и то предимно чрез информационни технически средства*. Тази постепенна концентрация „натовари“ изключително много с очаквания и отговорности за цялостния интерактивен характер на обучението само един от неговите компоненти. Така твърде често, използвайки информационни технологии в обучението, не можем да се похвалим с повишаване не само на мотивационен фон и постижения, но и с формиране на онези личностни, културни и граждански компетентности и стойности, позитивни жизнени активности, които ни се иска да видим у младите хора.

В обобщение, **трудностите за постигане на интерактивност в обучението са, първо**, в стесненото ѝ разбиране и реализиране – предимно като нови

методи в стандартни условия; *второ*, в логически следващото ѝ имитиране, което не желаем да си признаем; *трето*, в осъществяването ѝ все като отношение между преподавател и обучаеми, а не между обучаем и всички компоненти на системата и по всяко време; *четвърто*, в затвърдилото се убеждение, че интерактивност е невъзможна (вече) без информационни технологии, без технически средства, без „отдалечен“ достъп, т.е. знакът за равенство между свързани технологии и интерактивност. Интерактивността е жизнен принцип на всяка (действително) активно живееща система и е във владение на своята собствена система, добре ориентирана в пространството и времето.

Подходът и решението, което предлага

Според мен *решението на проблема* за действителната интерактивност не е толкова в използването (само и предимно) на „интерактивни методи“, а в цялостното преосмисляне и най-вече *синхронизиране* на характеристиките на всички компоненти на обучението. Както в живия организъм, **общата му виталност** е видима най-вече в:

– доброто състояние на **двигателната система (методите на обучение)**, но то **зависи от**

– доброто и съответно състояние на централната нервна система (учебна интердисциплинна интерактивна проблематика и съдържание);

– от кръвоносна и лимфна система (обучаваща хранителна среда);

– от мускули и съединителна тъкан (ясни критерии и показатели на дейност и процедури);

– от сензорни системи за контакт, ориентация и взаимодействие с околна среда (структуриране на времето в учебно и самото него – в общото жизнено).

И накрая – състоянието на целия организъм, т.е. събитие „интер-интраактивно обучение“ зависи от чистотата и доброто състояние на самата околна среда – в случая, *институционалните условия за обучение и образователната система като цяло*.

Целият комплекс поддържа организма (и личността) като автономен. И ако се замислим, интерактивността е всъщност интраактивност.

Ето защо предлагам този *холистичен и функционално-комплексен подход* на залагане на интер-/интраактивността в *синхронизирането на отношенията и съответствието между компонентите на обучението*, а не толкова в усъвършенстване на всеки компонент сам за себе си и изолирано от останалите. Така **интерактивността** на методите и на всеки компонент може да се трансформира като комплекс постепенно **в интраактивност**, ориентирана и пораждаща се в личността **чрез** нейното пълноценно ситуиране в обучаващата среда и **делегирането** на предварително методически организирани механизми за взаимодействие и с учебно съдържание, и със структурата на дейностите, и с тяхното протичане, и с оценяването им – **самостоятелно и съгласувано с всич-**

ки останали равноценностни и поставени при същите условия участници, независимо дали това са колеги (съученици) или преподаватели. Това е много важно – докато заявяваната равноценност и синхрон между обучаващ и обучаеми не се „разтвори“ действително в една автономизирана и автономизираща среда и време, чието използване да е предварително много добре „защитено“ чрез дидактико-методическите условия на предварителна организация и заявка на курсовете на обучение, но все пак – със свободен достъп за участниците, то винаги ще срещаме или отпора (в случай на стандартизираните патриархални условия), или натиска (при липса на яснота и организация) на младите хора.

Реализацията

Споделеният опит обхваща интер-интраактивния бинарен дизайн като организация на време-пространството на педагогическото взаимодействие на **два академични курса** в подготовката на студенти от специалност „Педагогика“ и „Социални дейности“ във Факултета по педагогика на Софийския университет:

1. Курсовете са *факултативни* – „напълно“ избираеми за студенти редовна форма на обучение, бакалавърска степен, от двете специалности.

2. И в двете групи участват *студенти от двете специалности и в различна година на обучение* – първи курс „Педагогика“ и трети курс „Социални дейности“, без да се повтарят – всеки студент участва само в една дисциплина. Това става *естествено*, защото *по учебен план* имат заложена по една факултативна дисциплина.

3. *Проблематиката* на курсовете е по характер интердисциплинна, *учебното съдържание* в програмите е интердисциплинно и дава възможност за обосновани връзки по модули, по проблеми, по активности.

4. *Учебната програма за семестъра* се изготвя при съблюдаване и *осигуряване на възможностите за синхронизиране* на заложените активности по място и време.

5. Преподавателите от екипа на курсовете – титуляр и асистент, съгласуват предварително както заетостта си през семестъра, така и дейностите в курсове – изработва се актуалният дизайн, всяка година промени има в календара и произтичащи в структура на заетостта.

Тези **задължителни условия** се обезпечават на ниво учебен план и програма, те са **вън от „събитието“ обучение**, те се дължат на авангардните професионални стандарти, които създава и поддържа Факултетът по педагогика. **Ето защо тук се налага да подчертая „със задна дата“ още веднъж това равнище и на проблема, и на подхода, и на решението:** интерактивността е невъзможна без **трансформация на матрицата „образование“ и „образователна система“**. Трансформацията или реформата в образованието, която касае образователни стандарти, структура на учебни планове и програми, структура на учебното време и съгласуване с предоставяне на образователна среда, стандарти за оценяване, модулност и избираемост, проходимост и вали-

диране на резултати. **Все неща „отвън“, а оказващи се вътре в обучението.** Или вътре в нас – проблемите на екологията и „опазването“ на околната среда в широк смисъл, включително и образователен. Специалистите от практиката на всички равнища много трудно могат да осъществяват действителни промени в характера на обучението и в неговото качество, ако това не се облекчава и насърчава със съществени трансформации в регламентите на дейностите.

Интер- и интраактивни характеристики на курсовете

Или – какво по-различно ни дават тези курсове? Разбира се, само ако искаме да го вземем!

1. Осигуряване на „вътрешна интраактивност“ – личен избор, персонал-на саморегулация, персонална отговорност и персонална (само)оценка за:

- за структурата на личното време, ангажирано с участие в различните активности от курсовете, на базата на обявените структури, общ и специфични календари;
- за избора на проблематика, тема, литература;
- за избора на партньори в екипите;
- за резултатите и продуктите от работата си;
- за участието си в осигуряването и поддържането на работните комуникации и съгласуване, на работната среда и работната атмосфера.

2. Но и осигуряване на „външна интерактивност“, дейностна екипност и сътрудническа взаимна активност:

- студентски екипи и на теоретично, и на практическо равнище;
- преподавателски екип – единни критерии и изисквания; взаимно допълване и частична взаимна заменяемост;
- екипно и индивидуално подпомагане и подкрепа, особено концентрирани в първия подготовителен период от времевата структура на курсовете;
- текуща перманентна връзка между двата вида екипи и като резултат – функционален общ екип;
- крайната оценка се основава и на критерии за осигуряване/съхраняване на условията и подкрепа на работата на партньорите и на другите екипи.

3. Осигуряване на интерактивна организация на време-пространството на курсовете – технологична и ресурсна обезпеченост:

- студентите получават в електронен вариант цялостния интерактивен дизайн – календара, съдържателната и времевата структура на заетостта;
- организационните и качествените критериални условия, както и базовия пакет документи за курсовете – лекционна програма, основна и допълнителна литература, допълнителни текстове с „труден“ и ограничен достъп; системата на критерии и показатели за крайно, по компоненти и текущо само-взаимно оценяване;
- курсовете са обезпечени с налична специфична библиография и информационни ресурси с мултимедияен характер и учебни филми, които са

на разположение в „библиотеката“ на Лабораторията по експериментална и професионална педагогика.

4. *Културно и академично (само)съзнание* – ресурсите се ползват при установяване на взаимен етичен режим на навременно и стриктно „заемане–връщане“.

5. Етапи на „Отворени врати“ – вторият публичен период от структурата на курсовете, когато се представят продуктите от работата на екипите – презентациите, функционира като „отворени врати“ и те могат да се посещават от колеги от другата дисциплина.

6. *Синхронизиран календар* на курсовете за осигуряване на отворените врати.

7. *Холистичност*:

- заложена като възможност от интердисциплинната проблематика и интердисциплинното учебно съдържание;

- защитена от системата критерии и показатели за оценяване, включващи интегриране на личния опит; на естетическия и творческия опит от сферата на изкуството и масовата култура; на мотивационния фон от лични потребности, проекти и вкусове;

- реализирана – екстраполирана чрез търсене, опитване и проверка на преносимостта на идеите, решенията, уменията.

8. Залагане на бъдещо *професионално и академично сътрудничество* чрез установяване на канали за връзка:

- чрез интердисциплинната проблематика;

- чрез съвместната работа на студенти от различни специалности („Педагогика“ и „Социални дейности“);

- чрез взаимното оценяване и проблематизиране на темите в съответните специфични области;

- чрез съвместна учебно-изследователска и практическа дейност;

- чрез съставяне на база данни – контакти и ресурси, за общо ползване и достъп.

9. Синхронизиране и балансиране на *учебно-познавателното, учебно-изследователското и учебно-практическото* равнище на цялостната им академична подготовка – възможности за участие:

- в стажове, доброволчески дейности, учебно-изследователски дейности към Лабораторията по експериментална и професионална педагогика и Центъра по професионално и кариерно развитие;

- в научни форуми, в научноизследователски проекти.

10. Перспективна *адаптация, старт и професионална реализация* – контакти с водещи специалисти от практиката и наши базови институции.

11. *Договореност* между преподавателския екип и студентите по всички компоненти и характеристики на курса, за да поеме всеки толкова ангажименти, отговорности и ползи, за колкото има актуален личностен, академичен, професионален капацитет.

Представяне на конкретен дизайн и технологията му

За по-естествено и работещо възприемане на предлагания вариант за сътрудничество, активно партниране и персонална инициатива и отговорност, и особено за първокурсниците, използвам термина „Календар“ на курсовете, който акцентира върху абсолютната задължителност на времевото съгласуване на активностите и на оценностяването на времето ни, което е общо, т.е. оценностяването на текущия живот. *Всички участници в курсовете го получават* седмица преди стартиране на дейностите и първата среща разяснява характера на нашата съвместност.

Календар на работата по дисциплините *Алтернативни подходи и методи на личностно консултиране* *и Еволюция на майчинството, практики и консултиране*

Настоящият интерактивен календар на нашите дейности в рамките на този семестър и на тези два курса има **четири части**:

А. Обща структура и график на активностите

Б. Времеви график на публичните дейности – презентациите

В. Професионално-педагогически ценности и принципи на курсовете/екипите

Г. Критерии и показатели на нашата само-/взаимооценка

Предназначени са да облекчат, организират, да направят смислена наша-та работа, да ни спестят прехосване на време и лични ресурси и нещо повече – да ги умножат. Затова, моля, съобразявайте се с него – пренебрегването му води до щети (най-вече за вас) в много отношения. Целта е с възможно най-малко разминавания и с най-много ползи да изживеем времето на курсовете.

Всеки колега може да ползва само модулите по своята дисциплина, а ако желае, може да участва на „отворени врати“, без никаква формална ангажираност или последици, в презентациите и по другата.

А. Обща структура и график на активностите ни

По „Майчинство“ имаме три времеви етапа, като **началото е на... дата (за семестъра... дата е празник и не се учи)**:

1. От ... и ... дата – всички присъстват, разясняват се специфика на работа и проблематика, критерии; сформират се екипите (индивидуално, по двама или по трима) и се разпределят темите и литературата за подготовка на презентациите.

2. От ... – ... дата включително (6 седмици) – семинарни занятия с ... (воде-щия семинарите) на терен и по заданията.

3. От ... – ... дата включително (6 седмици) – презентации при ... титуляра на курса.

Окончателно оформяне и нанасяне на оценки – ... дата от 10 часа в ... аудитория.

По „Алтернативни“ аналогично имаме три времеви етапа, като **началото е ... дата (за семестъра ... е празник и не се учи):**

1. На ... и ... дата – 2 седмици, всички присъстват, разясняват се специфика на работа и проблематика, критерии; сформират се екипите (индивидуално, по двама или по трима) и се разпределят темите и литературата за подготовка на презентациите.

2. От ... – до включително (5 седмици) – 9–11 часа: консултации по екипи и дискусии върху подходите, трудности и идеи за презентациите.

3. От ... – до включително (6 седмици) за презентации по екипи.

Окончателно оформяне и нанасяне на оценки – ... 10 часа в ... аудитория.

Б. Времева структура и график на презентациите при проф. Я. Р.-Мерджанова

Тук са отбелязани стартовете на презентациите. Екипите и всичко останало ще се уточняват на първите две седмици – ...датите за „Майчинство“ и ... датите за „Алтернативни“.

„Майчинство“

№	Екип – имена	Фак. №	Тема	Ресурси от Лабораторията	Дата	Оценка
1.					началната	

„Алтернативни“

№	Екип – имена	Фак. №	Тема	Ресурси от Лабораторията	Дата	Оценка

В. Интер- и интраактивните ползи от нашите курсове
накратко, представените вече във втора част на материала

Г. Критерии и показатели на нашата само-/взаимооценка

Критерии за оценяване на разработката и презентацията на подход по избор от спектъра на класическите и алтернативните подходи

Критерии за добър 4.00

1. Мотивация и аргументация за избор на подхода/проблема – професионална, от съвременна гледна точка, лична.
2. Автор(и) на подхода и практиката – накратко, от гледна точка на обяснение на зараждане и утвърждаване на подхода.
3. Същност на подхода/проблема – „вход“ към личността; работа с личностните структури, цел и резултат на консултацията.
4. Методика – основни методи и техники, етапи, контингенти, с които се работи, приоритетни проблеми за подпомагане; специфика – най-отличителна емблема на подхода.
5. Информацията в презентацията и разработката да са йерархизирани и добре структурирани, ясно поднесени, с акценти на основните моменти, ясно отграничени.
6. Онагледяване – с понятийна схема, таблица, фигура, модел на подхода, нетова евристична схема – дефиниция, приложение, предимства, функции; може да се направи SWOT analys, ако искате – екипът търси начин да онагледят и представи най-синтезирано и ясно същността и силата на подхода.
7. Балансирана, разпределена между членовете на екипа презентация на основния език на подхода – открояване на основните категории и понятия и разясняване на аудиторията.
8. Вместване във времето – 30 мин.
9. Присъствие и участие в дискусиите по критериите и показателите на колегите.

Критерии за 5.00 – 5.50

10. Сравняване с други подходи – педагогически, в соц. работа, консултантски или от спектъра на изучаваните, с други автори. Лична позиция и критично оценъчно отношение – предимства, ограничения според вас.
11. Приложение според вас в образованието и/или в социалната работа, и/или в медицина, и/или в спорт, и/или в неформални услуги, и/или ... – къде бихте го използвали, защо.

Критерии за 5.50 – 6.00

12. Комуникация по време на презентацията с аудиторията – контакт, увереност, че сте разбрани, обратна връзка, поставяне на задачи, допълнителна информация и литература за подхода.

13. Стил, реч, правилност, естетика на презентацията.
14. Открити въпроси, които поставя/оставя подходът; на вас какво не ви е ясно или недостатъчно.
15. Способност за самооценка – конкретна и аргументирана по горните показатели и критерии.

Важно: критерии 13 и 14 всеки от екипа лично и индивидуално ще ги изработи и представи – те са персонални и уникални.

**Критерии
за оценяване на разработката и презентацията на проблем по избор
от спектъра на еволюция, практики и консултиране/асистиране на
майчинството и родителството**

Критерии за добър 4.00

1. Мотивация и аргументация за избор на подхода/проблема – професионална, от съвременна гледна точка, лична – с какво е значим, с какво е актуален, с какво е кризисен, с какво е перспективен и си струва да се занимаваме с него като специалисти.
2. Автор(и) по проблема и в практиката – накратко, от гледна точка на обяснение на зараждане и утвърждаване на проблематиката и иновациите.
3. Същност на проблема – основни идеи в него, основни тези, историческо развитие, съвременно състояние и аспекти, съвременни проявления.
4. Информацията в презентацията и разработката да са йерархизирани и добре структурирани, ясно поднесени, с акценти на основните моменти, ясно отграничени.
5. Основни решения на проблема – в теоретичен план, в международната практика, у нас – какво е постигнато, какво не, причини за основните трудности; как се предлага да се решават – авторският екип какво предлага.
6. Онагледяване – с понятийна схема, таблица, фигура, модел на подхода, нетова евристична схема – дефиниция, приложение, предимства, функции; може да се направи SWOT анализ, ако искате – екипът търси начин да онаглежи и представи най-синтезирано и ясно информацията.
7. Балансирана, разпределена между членовете на екипа презентация на основния език на подхода – открояване на основните категории и понятия и разясняване на аудиторията.
8. Вместване във времето – 30 мин.
9. Присъствие и участие в дискусии по критериите и показателите на колегите.

Критерии за 5.00 – 5.50

10. Сравняване с други подходи – педагогически, в соц. работа, консултантски или от спектъра на изучаваните, с други автори. Лична позиция и критично оценъчно отношение – предимства, ограничения според вас.

11. Един синтезиращ генеалогичен модел на проблема; мандала или авторски модел-образ на явлението – творческо равнище.

12. Приложение според вас в образованието за педагози и/или в социалната работа за социални работници, **но и** в медицина и/или в спорт, и/или в неформални услуги, и/или ... – къде бихте го използвали, защо.

Критерии за 5.50 – 6.00

13. Комуникация по време на презентацията с аудиторията – контакт, увереност, че сте разбрани, обратна връзка, поставяне на задачи, допълнителна информация и литература за подхода.

14. Стил, реч, правилност, естетика на презентацията.

15. Открити въпроси, които поставя/оставя подходът; на вас какво не ви е ясно или недостатъчно.

16. Способност за самооценка – конкретна и аргументирана по горните показатели и критерии – лично аз как съм участвал във всички фази на изготвяне и представяне.

Важно: критерии 13 и 14 всеки от екипа лично и индивидуално ще ги изработи и представи – те са персонални и уникални.

Крайната оценка по „Майчинство“ се образува от оценката на презентацията и текущата оценка от семинари – участие на терен; разработване на минианкета по ярък проблем и на консултантски етюд – наблюдаван в практиката или от личен опит.

Заклучение

Тези модули в своята общност създават предпоставки и ни организират да преминем **действителни интерактивни курсове** на съвременно академично и висше професионално образование и подготовка на интердисциплинни специалисти от подпомагащи професии; **действителни иновативни**, обхващащи всички компоненти и аспекти на педагогическото взаимодействие и с това – **действителни алтернативни**, предизвикващи информационно обезпечената 100-процентова лична поведенческа отговорност/автономност за формиране и развитие на професионален и личен опит чрез единствения работещ начин – неговото проблематизиране и експериментирание.

По този начин можем да говорим за **комплексен интерактивен методически дизайн на две равнища**: на първо, за **интерактивно моделиране на педагогическото взаимодействие** (ценностно, съдържателно и процесуално

равнище – трети и четвърти модул), и второ – за **интерактивен модел на обучението** (формално дейностно равнище – първи, втори и трети модул). Ако първото равнище на моделиране осигурява „**вътрешния дизайн**“ на педагогическото взаимодействие като **вътреличностна синхронизирана среда** на партньорите в него – преподаватели и обучаеми, второто равнище осигурява „**външния дизайн**“ като **времево-пространствено ситуиране и синхронизиране** на вътрешните активности чрез външните дейности. Заедно двете равнища на интерактивно моделиране обхващат **всички компоненти и етапи на процеса на обучение** и преодоляват исторически (само първоначално естествена и обяснима) и постепенно съдържателно редуцираната конотация (адресиране) на интерактивността до методите на обучение и още по-зле – до информационно-технологичния ресурс на обучаващата среда.

DESIGN INTER- AND INTRA-ACTIVE OF BINARY ACADEMIC COURSES (PERSONAL EXPERIENCE)

Abstract. On the basis of understanding interactivity as inherent not only to methods of education and as a feature of binary courses, a complete interactive and intra-active design of binary academic courses is developed. Problematic fields, academic time structure, activities structure and educational environments and resources are synchronized. Major features of courses are classified. Their technology based on a particular binary is represented.

Prof. Yana Rasheva-Merdzhanova, DPS

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria
E-mail: merdjanova@abv.bg